

STO talac Sjedinjenih država – pogled iz mog ugla

Globalizacija podrazumijeva proces otvaranja i liberalizacije finansijskih tržišta i njihova stapanja u globalna tržišta kapitala. Danas se često pod tim pojmom podrazumijeva "međunarodna integracija" dobara, tehnologija, rada i kapitala, pa se može govoriti o globalizaciji u širem smislu. Globalizacija dovodi do stvaranja globalnih preduzeća, kao i globalne ekonomije, i na taj način svijet postaje jedinstveni sastav, a svjetsko tržište dostupno svima. Slobodna trgovina pokazala se kao jedan od najboljih lijekova protiv siromaštva, bijede i oskudice u svjetskoj istoriji. Male i siromašne zemlje tek u globalizovanoj privredi rastu, što nikada prije nije bio slučaj. Ali, i bogate profitiraju. ✓

Pobjeda Donalda Trampa na predsjedničkim izborima novi je veliki znak otpora svjetskog stanovništva globalizaciji i slobodnoj trgovini. Tako je globalizacija, koja je bila najomraženija riječ prije nego što je Donald Tramp pobijedio na američkim predsjedničkim izborima, postala omiljena riječ u danima i mjesecima poslije pobjede ovog čovjeka. Prije pobjede Trampa svjetska antiglobalistička koalicija optuživala je globalizaciju za sva zla modernog svijeta – najviše za surovu eksploataciju radničke klase. Tek kad se pojavio neko s toliko moći i odlučan kao što je Tramp, da oko tako velike zemlje kao što je Amerika podigne protekcionistički zid i ugrozi slobodnu trgovinu, čini se da su antiglobalisti shvatili koliko je globalizacija blagotvorno djelovala na čovječanstvo i šta svijet zapravo može da izgubi. Tačnije, vrijednost globalizacije počela se shvatati tek onda kad je trebalo da nestane. ✓

Nije nimalo slučajno da je prvi državni glas protiv Trampovih antiglobalističkih ambicija podigla Kina. Njen predsjednik Si Đinping je u svom govoru obeshrabrio sve antiglobaliste predviđajući sigurnu pobjedu svjetske slobodne trgovine. Govorio je da mnogi problemi koji muče svijet nijesu posljedica ekonomske globalizacije i da je svjetska ekonomija kao veliki okean od koga se ne može pobjeći. Ova zemlja svoj prosperitet posljednjih decenija duguje upravo globalizaciji, i stotine miliona Kineza smatra sebe dobitnicima globalizacije. Kritičari globalizacije primjećuju kako se taj proces širenja bogatstva pretvorio u talas premještanja bogatstva prema višim klasama. Svako ko je dio globalne ekonomije, a bio siromašan, profitirao je.

Da ne bude zabune, globalizacija je pomogla i Americi. Jedna studija dokazala je da slobodna međunarodna trgovina učestvuje u stvaranju najmanje 10 odsto američkog BDP-a i svakom američkom domaćinstvu godišnje (2013.) u prosjeku donosi 13.600 dolara. Nastavi li Tramp da Ameriku gura u protekcionizam, antiglobalisti bi uskoro mogli da se ujedine oko ključne odbrane globalizacije kao nečeg najboljeg što se desilo svijetu. Naravno, ruku pod ruku sa pristalicama globalizacije.

Čitajući članak The Economist i mnoge druge, shvatila sam da neki znakovi ukazuju na to da administracija g. Trampa ne planira u potpunosti da odustane od STO. U tom članku g. Lighthizer je rekao da će pokrenuti spor ako otkrije kršenje obaveza Kine prema pravilima STO. Takođe, istakao je da STO treba Americu, više nego što Amerika treba STO. U suštini, ključno obećanje koje je Trump dao svojim biračima svodi se na vraćanje proizvodnje i radnih mjesta u Ameriku. Njegovo predizborno obećanje je bilo da će on sve međunarodne

ugovore iznova razmotriti i da će, ukoliko procijeni da ne idu u korist SAD, anulirati američko učešće u njima. Iako ne znam pojedinosti svih tih protokola, postoji mogućnost da neke odredbe zaista predviđaju pritisak na određene firme, organizacije, strukture i države. Trampa su podržali birači jer uz gubitak radnih mjesta, Amerika je posljednjih godina izgubila i srednji sloj, dok se na istoku srednji sloj bogati globalizacijom. U svojoj knjizi Tramp govori o tome kako su nezakoniti useljenici zauzeli radna mjesta Amerikancima i kako kroz novu poresku politiku treba ojačati srednji sloj.

Međutim, zaustaviti globalizaciju i okrenuti se na stranu ekonomskog nacionalizma nije lako. Čak ni svjetski ratovi nijesu uspjeli zaustaviti globalizaciju i seljenje proizvodnje. Tramp, naravno, može privremeno zaustaviti proces, može ga u nekim segmentima i preokrenuti, opet kratkoročno, i ne vidim da bi to mogao biti trajni proces.

Kontekst ove priče je globalan primarno fokusiran na odnos SAD-a i Kine, a sekundarno na odnose unutar sjevernoameričke zone slobodne trgovine.

Mislim da je potpuno sigurno da će se mnogi procesi početi preispitivati i da će svakako biti neophodan odgovor na pitanje kako postići optimalnu ravnotežu između ekonomske integracije, nacionalnog suvereniteta i demokratije.

Ipak, prije nego što Amerika odluči kako promijeniti pravila igre u globalizaciji, mora izracunati koliko bi tom promjenom dobila, a koliko izgubila. Ako SAD, recimo, ograničavanjem globalizacije ekonomski ugrozi azijske zemlje, Kina, koja bi djelimično izgubila američko i zapadno tržište stvorila bi svoje carstvo na protoru tih azijskih zemalja. A, to je upravo ono što Amerika ne želi.

S obzirom na stavove i činjenice iznešene u eseju, kao i saznanju da se tokom godina pokazalo da globalizacija djeluje, i da je velikom broju ljudi donijela mnogo dobrobiti, misljenja sam da sada nije dobro vrijeme za protivljenje globalizaciji.

Planinić Jelena,

355/14